

BÁRÓ LÁSZLÓ
Buszon

Szemfenék-tükrözésről tartottunk hazafelé. Mivel nem fájt, olyan vidámak voltunk, mint egy tálcányi naposcsibe. Nekem vagy tizenöt évvel ezelőtt tükröztek először, és a nagyon rossz élmény miatt már egy hónapja – amióta vártam a vizsgálatot – szorongtam, mert ahogyan öregszem, egyre kevésbé tűröm a fájdalmat és a megalázó vizsgálatokat, amelyek pityergő gyerkőcöt faragnak belőlem a közömbös orvosok szeme láttára és bosszúságára. Atropint csöppentettek a szemembe, majd húsz perc múlva behívtak. Beleültettek egy masszív székbe. Előttem pont szemmagasságban egy készülék meredt felém. A fiatal doktornő – talán már akkor is az unokám lehetett volna – egészen a pupillámig tolt a apparátot, úgyhogy, ha pislogtam – márpedig miért ne pislognék, ha a szemembe tolnak egy távcsövet –, éreztem, hogy a szempillám végigsöpri a lencsét vagy mit. Önkéntelenül meghátráltam.

– Nyissa ki! És ne mozogjon! – rivallt rám olyan érezhető lenézéssel, mintha megbánta volna, hogy erre a rögzös pályára lépett valamikor, hamvas fiatal-ságában, amikor még sikeres bártáncosnő is lehetett volna. Nekem ömlött a könnyem, és szerettem volna elpárologni.

Nem ragozom. Valahogyan túlestünk a vizsgálaton, ami teljesen negatív lett. Elém lökött valami papírt, amit patakozó könnyeimen át alig vettem észre. Elvettem a szemüvegem, leakasztottam a fogasról a cumóm, amit leparancsoltak rólam, miegymás, és valahogyan kimentem, félig vakon.

Ettől féltem most egy hónapig. De hála istennek, a haladás megállíthatatlan. Egyrészt én most már cukrosabb vagyok, mint az Éden almája, másrészt feltalálták, hogy nem kell egy Apolló-rakétát a pofámba nyomni, a vizsgálat megoldható sokkal egyszerűbben és elegánsabban. Szinte élveztem az eljárást, mivel megkönnyebbültem, hogy elmarad a kínzás, és egyidejűleg elhatalmasodott rajtam a tudományos érdeklődés eufóriája. Mi sem pompásabb, mintha az ember közvetlenül átélheti azt, hogy *nem boszorkányság, hanem technika*, ahogyan kedvenc rádióműsoromból virgonc, felhőtlen ifjú éveimben megtudtam. Derűs optimizmus harsogott akkor a készülékből. Van vagy hatvan éve. És lám, most magam is megbizonyosod-

hatok róla: a Csili-csala csodái hipp és hopp beteljesedtek Teknős Péter evangéliumi szavai nyomán.

Szóval mindkettőnk szemfenekét átkutatták. Feleségemnek nem cukra van, hanem látási zavarai: fűrészfogfüggvénynek megfelelő cikcakkok vonulnak a képernyőjén balról jobbra, és némely területek kiesnek a felfogásából. Például a *h* betűnek csak az alját látja, és így a *hátból nát* lesz. De orvosunk szerint semmi komoly dologról nincsen szó. Némi korral járó degenerációról beszélhetünk csak, ha akarunk. De oda se neki. Katonadolog.

Egy idő óta szomjazom a derűs optimizmust. Fel is vettem valami hányaveti magatartást, könnyedséget, amit Remarque lövészárok-töltelék suhancaitól lestem el. Átragad rám a hangulat, ahogyan a volt állami rendelőintézet orvosai – most káéftétagok – lezseren foglalkoznak velem, bátorítón kezelnek, viccelnek Langerhans-sejtjeim megállíthatatlan pusztulása közben. Drukkolnak nekem:

–A veséje még jó – mondja nekem a fiatal erdélyi orvos, aki hétvégén újonnan vett autójával visszaké-szül Szovátára. Kacsint is a diagnózishoz: – Hogy legyen valami jó is! – teszi hozzá. Érszükülem sincsen még. Csuhaj. Kapok egy csomó papírt, intelmekkel és jóindulatú étkezési tanácsokkal. Kapok naplót is, amibe beleírhatom a napi háromszori tűszúrás eredményét, és izgulhatok, mint valami meccsen, hogy a cukrom éhomi tizenhatról mikor megy le legalább nyolcra. Akkor ugyanis visszakap-hatom a jogosítványomat, amit egyelőre elvettek tőlem, mert elszédülhetek vezetés közben, és belero-hanhatok egy kamionba. Ami engem nem is bántana már olyan nagyon, de a feleségemet nem szívesen képzelem el bénán vagy lábak nélkül.

Úgyhogy most ülhetünk, ülünk majd a buszon. A buszon. A buszon.

Legalább huszonöt éve nem ültem közösségi járművön. Se villamoson, se metrón, se vonaton. A repülőgépet kivéve. Fenekemre nőtt az autó. Pedig pártunk és kormányunk mindent megtesz azért, hogy leválasszon róla. Horribilis nyugdíjamból egyre nehezebben tartom fenn a kocsit, de mára ez az egyetlen luxusom, ami megmaradt. Enni, inni már nem tudnék, még ha szabadna is. Kefélni legalább húsz éve nem tudok a bétablokkolótól. De inkább eladtam a zongoránkat, a telkünket, és eladom majd még a csatos imakönyvem is, csak hogy fenntarthat-sam a kocsit, és fizethessek is utána hazámnak, mint egy katonatiszt. Kiköltöztünk a Belvárosból a Duna-

kanyarba, mivel ablakom alatt sörsátor épül időnként, amit gondosan körbevizelnek a duhaj magyar legények és leányok, valamint év közben egy szomorú szemű elvált ember minden hajnalban lehánnya a házunk sarkát.

Úgyhogy a cukor kidönteni látszik életsátrunk központi oszlopát, az autót. Nekem a Duna-kanyarban egy doboz gyufáért oda-vissza egy órát kellene gyalogolnom. Mi lesz így velünk?

Nehéz a menetrend szerint élni. Nem úgy van az, hogy csak úgy lemegyek a föld alatti garázsba, távirányítóval kinyitom előre a kocsiját, és már vágódok is felfelé a rámpán, ki az utcára, mint egy Starsky és Hutch a régi New York-i krimikben. Ki a Ráday streetre. Nem, nem. Először is tudni kell a furfangos menetrendet: minden órakor, vagy csak ahogy esik, úgy puffan? Mindegy. 51-esre fel, Borárosra le, 6-osra fel, Corvin sétányon le, azután tovább le a mélybe cukortól merev izmaim és fájó idegeim miatt bicegve, tántorogva a metróba. Úgy megyek, mintha beszartam volna. Óvatosan, nehogy elaruljam magamat. Végül a cerberusok között méltóságteljesen, egyenesen, mint Erzsébet királyné a sorfal előtt – elmúltam hatvanöt –, felvetett fejjel rálépek a mozgólépcsőre, ami egyre inkább olyan, mintha kirántaná valaki alólam a flasztert. Vagy hátra akarok esni, vagy előre, a feleségemre. Egyszer láttam egy magamfajta pofát, aki nem vette észre, hogy leért a peronra. A lépcső befutott vele a villák alá, mire ő előrebukott, ahogyan azt Newtontól tanulta. De a felesége akkor még elkapta. Addigra azonban feléledtek a reflexei is, és kiegyenesedve, erőteljesen hátradőlve igyekezett visszanyerni az egyensúlyát, viszont most a felesége is nekifutott a villának, elvesztette az egyensúlyát ő is, úgyhogy nem tudott ellentartani a férjének. A férfi tehát magával rántotta őt is: mindketten hanyatt estek. Közben a mozgólépcső csak haladt tovább, hiszen a haladás megállíthatatlan, úgyhogy a lépcső megpróbálta mindkettőjüket alágyúrni a villának. Szerencsére nem sikerült neki, de mindent megtett érte. Végre valaki talált egy vészkapcsolót, és leállította a vidám matinét. Mit adott volna Pathé vagy Chaplin egy ilyen snittért!

A metró, mint tudjuk, meleg és bűdös. Tömött. Teleszórva szeméttel, telefirkálva értelmetlen üzenetekkel. Valaki lehozott egy üvegvágót, és rejtélyes ákombákomokat metszett az egyik ajtó üvegébe. Komoly munka lehetett: Újpesttől Kispestig, napestig. Szemből merev arcok nézik mögötted a falat.

Viszont húsz-huszonöt perc alatt az Újpesti Városkapunál vagyunk. A feleségem azt mondja, hogy tíz-ötvenötre kell odaérnünk a buszhoz. Nézem a telefonom: most tíz-harmincöt.

– Hát nem sok esélyünk van rá. Talán. De nem kell rohanni. Csak kilépni, tempósan. Ha nem, hát nem. Legfeljebb várunk egy órát a napon.

Félek a rohanástól. Edit képes a lakásban is elesni a szőnyeg sarkában. Nem a cumóval csámpázni előtem lépcsőn le-fel. Mert két lépcső van még a buszig: egy a metróból fel, egy a buszokhoz le. Most kezdem érteni apámat, aki halála előtt már nem ment le soha az aluljáróba a Ferenc körúton, hanem halált megvető bátorsággal átvágott az úttesten, kísértésbe ejtve az Üllői út forgalmát. Hogy átvágott, az enyhe túlzás: átvánszorgott. Bármilyen fürgén rajtolt is azonban, a zöld alatt nem ért át. Mikor szóltam neki, hogy nagyon veszélyes, sőt szabálytalan, amit csinál:

– Na, mondd már! – hengegett. Azt hittem, iskolai élményei mocorognak benne: *egy gondolat bánt engemet...* De akkor még az én lábamból hiányzott a mostani tudás. Fölényesen adtam az aggódót, a gondost. Elmeséltem neki, hogy láttam elütni valakit a Tompa utca sarkán valamikor '53 körül. Hogy repült az a férfi a nagy puffanás után szárnyaszegetten a levegőben vagy nyolc métert, és hogyan landolt puhán, csúsztatva még métereket sáros nagykabátjában. Arcáról hogyan reszelte le a bőrt és az orrát majdnem tövig a rücskös flaszter. Apámat ez nem hatotta meg. Szája sarkában, szőke bajsza alatt szokott lekicsinylő, gúnyos mosolyával figyelt rám valamennyire, de zöld szeme nem nevetett. Csak nézett üresen, ahogyan a szfinx nézi a poros sivatagot ezer évek óta. Ő akkor már tudta, amit én még csak most sejdítek. Persze, neki volt elég tréningje. A háború végnapjaiban málenkij robotra viték. Azt hitte, meg sem állnak Szibériáig. Pedig csak a Szvetenai utcai hullaházba, tőlünk pár sarokra kísérték a gitáros oroszok: tele volt az halmozva a pincétől a padlásig egymás hegyén-hátán fekvő meztelen hullákkal, akiket az ostrom alatt nem tudtak eltakarítani, eltemetni. Kik szép sorban, kik fejtől, lábtól, kik ülve valaki más ölében. Ölelve egymást tartósan nagy akarással. Ezeket kellett kihordani a pórekocsis villamosok platójára. Egy fogta a kezét, egy a lábát. Aztán zsupsz, lendületes ívben fel a kocsira. Némelyik már szinte rémülten kalimpált, mint a gyerek, ha hideg vízbe dobják a barátai. Apám főleg ebédnél szerette részletezni, hogy micsoda gyönyörű,

szivárványszínű penész nőtt a lágyékukra meg a hónuk alá a tétlen várakozás hideg hónapjai alatt. Vagy hogyan lógott ki a szájukból a zöld vatta, mint-ha nyelvet ölténének, csúfolódnának. A férfiak meg elhivatottan szőrösödtek tovább, akárha volna még remény egy utolsó borotválkozásra.

De mit tesz Isten: hiába rohantunk, mert a busz nem órakor, hanem óra-ötör indult csak. Úgyhogy mi voltunk az elsők, akik felülhettünk. Király. Ilyenkor kedvedre válogathatsz az ülések között, amelyeknek rangjuk van. Vannak előkelő egyesek, vannak kakasülők, ha nézelődni akarsz, vannak intim leg-hátsó négyesek, ahol kölykök smaciznak, viháncolnak, dohányoznak, bár nem lehetne. A betegség hónapjai alatt kitanultam a csíziót: hordanom kellett a vizeletemet, véretem, szemfenekemet, naplómat Pestre. Volt időm.

Én legjobban a középső kettős ülést szeretem, a csukló előtt. Itt bugyborékol az élet. Kiláthatok egészen előre, de akár oldalra is, a tájra. Előttem széles a tér: ide tolják fel ötletesen a gyerekkocsikat, a rokkantak kerekese székét, ide jönnek a szerelmesek is sokszor. A nő, a lány nekem háttal, nekidől az elválasztó korlátnak, mintegy kipárnázza, a férfi velem szemben nekidől a lánynak hol a gyorsítás miatt, hol sunyinló módon csak úgy tesz, mintha a kocsit kényeszerítené, valójában az élő párnára kíván ráfeküdni. A nő segge így nekinyomódik a tölem elválasztó korlátnak, ami két ízletes hurkát formál belőle az orrom előtt. Szóval mozizunk. Az út ingyen van, a nyugger házaspár pedig élvez és szemlélődik.

Utálom a tömeget, általában az embereket, ez azért is különös, merthogy ez a szakmám. Szociológus vagyok. Akárha a cukrász utálná a krémest. Hiába füstölgök, szentségelek magamban: nekem minden utazás, tükrözés, vásárlás egy tanulmány. Több leszek tőle. Amikor vagy huszonöt éve autóra ültem, megszakadt a kapcsolat az eleven

élettel. Egy jó kétórás buszutazás, mondjuk esőben ázás után felzsúfolódva egymás ölébe és leheletébe, kihozza mindenkiből az őszintét. Itt nincsen szentség, cenzúra. Csengenek a mobilok. Olyan intimitásokat, politikai krédókat hallgatok végig félóraszám, amelyek miatt valamikor vagy az inkvizíció elé citálták volna a beszélőt, vagy Rákosi fogdmejei vitték volna el. Mennyit fizettem én olyan mélyinterjúkért, amelyek

itt ingyen és nyersen megkaphatok: mint félbevágott marhák a kampón, úgy tárulkoznak fel az emberek, csak figyelni kell, és értelmezni.

Kint – habár még dél sincs – izzik a lég. Kora nyár. A busz ugyan a legkorszerűbb, légkondicionált, számítógép-vezérelt is talán, mert a sofőr ki sem mozdul az üléséből, mindent onnan intéz. Csak most éppen állunk, ezért nem működik a légkondicionálás. Hacsak a tetőnyílás nem helyettesíti, ami most nyitva van. Várunk. Kezd rám tapadni az ing, a seggem aprókat csíp az izzadság, ahogyan beletapadok a műanyag ülésbe.

– Érdekes felfigyelni arra, hogy csak nekünk volt fontos a rohanás. Mindenki más az állomáson úgy nézett közömbösen maga elé, akár az agyagkatonák – szölok nejemhez, aki kivörösödve, de boldogan pihegve ül mellettem. – Talán bizony nem is láttak minket – folytatom szelíden, hogy szóra bírjam. Szoktam vele filozofálgatni. Nem pendülünk ugyan teljesen egy húron világnézeti, úgyhogy nekem okoz még némi intellektuális hullámverést, ha válaszol. De ő derűsebb alkat, mint én, így ha teheti, inkább rám hagyja. Néha olyannak érzem magamat mellette, mint Napóleon Szent Ilonán, aki jobb híján teknősbékákat kommandírozott. Megfigyeltem, hogy az utóbbi években fejtegetéseim a nőknél ástást vagy kötőhártya-gyulladászt idéznek elő.

Lassan szállingóznak már az utasok. Az első ajtón lehet bejönni, ott veszik a jegyet, és ott adminisztrál a sofőr, aki egyben beépített kalauz is. Mert sok a

A bolond

kivétel: összehajtogatott papírokat kotornak elő, valamit igazol jegy helyett minden ötödik-hatodik. Csak a bérletesek villantanak kevélyen átlátszó pévécé tokot. Mellettünk most kivételesen kinyílik a középső ajtó: karmesterünk észlelte, hogy kismama érkezett a beszálláshoz. Nagydarab, de formás nő. Parasztmadonna-arcú, és tele van a szoknyája, mélyen kivágott felsője feszülésgig. Melltartója pántja divatosan kilóg a felsőrész pattanni kész, keskenyke kantárja alól. Odatolja elénk a kocsit, gondosan lefékezi, és kiveszi a gyereket belőle. Leül velem szemben a másik oldalon. Hányini tudnék, pedig egyáltalán nem vagyok prűd. Olyan húsa lehet, amin el lehet nyomni a bolhát. Szinte érzem a bőre tejszagát, a púder illatát, amit a combja közé, mellei alá befűtt, hogy ne izzadjon, ne dörzsölje ki összefeszülő két combját járás közben. Az a meleg púderillat! És a kibuggyanó tej illata, ahogy egy-egy csepp átnedvesíti a szatént. De az istenért: miért kell úgy öltözni, mint egy szenilis vénasszony a neurológiai rendelésen, aki már olyan hülye a magánytól és méasztól, hogy nem nézi meg magát elindulás előtt a tükörben? Micsoda undorító divat ez? A feleségemtől tudom, most az a módi, hogy a sort zsebei alul lógjanak ki, mintha elszabták volna a gatyát. Meg az alul kirojtosodó, felül csikokban beszaggatott farmernadrág. Meg fogom próbálni, hogy alsógatyában, kilógó tökkel fogok buszra szállni. Hátha divatdiktátor leszek vénségemre.

A gyerek kis béka még: úgy lóg anyja keblén, mint ahogyan én csüggök a nyugdíjamon. Csak a feje nem folyószámlán nyugszik, hanem az álla alatt támasztja anyja kiduzzadó kebele. Két karja széttárva: egyik a nő álla alatt, a másik a vállán, rövidke lábai keresik a támaszt egy darabig, aztán megnyugodva lógva maradnak, mert minden olyan szilárd és megbízható. Irigylem. Kapd be, Kálmánka, bekapja kalauz bácsi is.

Növekszik a forróság. Indulhatnánk már. Akkor legalább lesz már légkondicionálás. Kis zavarra leszek figyelmes a sofőrnel. Egy szűnyogcsödörforma férfi két kisgyerekekkel tárgyal valamit vele. Majd magyarul kicsit hangosabban, mire a kismama felugrik, mert háttal az eseményeknek is kitalálta, hogy a férje szerencsétlenkedik. Két melle közé szorítva a békát, a pilótához fut virgoncan, már előre nevetve az igazgatás csődjén.

– Ne haragudjon! A férjem még nem ismeri itt ki magát. – És mutat a három gyerekre. – Együtt vagyunk.

A sofőrnek már papír sem kell, sem igazolvány. Nagycsaládos-kedvezmény. Élő dokumentumok csimpaszkodnak anyába, apába. Elcsendesül az unalom felszínét fodrozó riadalom. A család elhelyezkedik egymással szemben egy négyes ülésen, mint egy kupében, ami az övék. Az élénk fiúcska rögtön feláll az ülésre, öklével megdöngeti a zárt ablakot, de anyja rászól románul. A gyerek engedelmeskedik. Ettől fogva a nő altja betölti a buszt a Városkaputól Tahitótfaluiig. Egyfolytában dirigál, kommandíroz, tömi a szűnyogcsödör fejét, aki a kislányát ölelgeti csöndesen. Egyhárom-ötévesek hozzávetőlegesen. A szűnyogcsödör rá-rázümmöghet anyucira, ha itt a szezon. Nem hagy ki egyetlen helyzetet sem. Beszélni azonban nem beszél vissza. Alig hallom, mit válaszol a román dialógusok másik ténfeléről, mert a nő egész pályás letámadásként valósítja meg magát. Folyékonyan zúdul. Pedig nem is haragszik, látom napfény-mosolyáról, amely elégedett és áldó. De véletlenül se szólja el magát magyarul. Leányfaluiig – ha ilyen harsány marad – megtanulok románul. Ha mást nem, a szövegi á-t, amit annyira szeretek, mert majdnem magyar ő. Romunyeaszko.

Telik a kocsi és az idő. Végre azon veszem észre magam, hogy felettem magától bezárul a tetőablak: a sofőr beintett neki előlről, és most engedelmeskedik a néma szolgál: bezárja magát.

Nekilódulunk. Kezdődik a híradó a nagyfilm előtt. A kies Újpest és a valaha szorgos Hajógyár, amely tizenhét éve halott. Tudom, mert vizsgáltam még, amikor haldoklott. A Budapest Bank kibelezte. Haladunk a kettes úton az elcsendesült ipari fellegvárak között. A Váci út már nem felel neki. Mármint Csepelnek a dal szerint. Ott is lehúztam hat évet. A Szerszámgépgyárban utoljára marcipánmalacokat és kínai bugyikat árultak, amikor eljöttem, mivel üzemszociológiára akkor már aligha volt szükség. Most meg itt a Coats, amit újra megvettek eredeti tulajdonosai, az angolok. Beszélgettem odahaza egy öreg tatával – mondhatom így, mert legalább egy húszszalal öregebb nálam –, aki mesélte, hogy a kócban dolgozott negyven évig. Azt hittem, megörült: mit tudott negyven évig szorgoskodni a kócban? És miért nem jött ki belőle hamarébb? Hatalmas lapát volt nála, úgyhogy kicsit hátrébb húzódtam tőle, de teljesen normálisnak tűnt, jó humorral. Kiderült, hogy gépbeállító volt. Kezdtém kihámozni a szavaiból, hogy valami textilüzemről van szó. Nagy nehezen tisztáztuk a dolgot: meglett a cémagyár, amit kifulladásig bírt cémával a kisöreg.

A Váci út további részeihez alig fűznek emlékek. Valamikor a Megyeri csárda környékére vitt ki nagynéném a férjével, Újhegyi Gyulával, a festővel. Az öreg mániája volt a vízparti táj. Szerintem már vakon is képes lett volna csillogó hullámokat és zöldellő dombokat felkenni a vászonra: tele voltak velük a lakásunk falai, talán csak a parkettán és a mennyezeten maradt némi szabad hely. A jótékony ismeretlenségben lappangó Rudnay-tanítványt Ella Siófokon szedte össze a polgáriban, ahol Ufkár – kedélyesen neveztük így, nem tudom, miért – rajztanárkodott. Volt vagy harminc év korkülönbség közöttük. Siófokon Ella, anyám, nagyanyám, nagyapám kevéssé festői nyomorban éltek, miután Túrkevény nagyapámat a gazdasági válság és saját bátyja kismimizte. Kétszáz hold úszott el, valamint több vagon termény, a ház, a hintó, a személyzet, minden. Ufkár ebbe a birodalomba kente bele magát egy gyereklány lobogó érzelmeinek festékjébe mártogatva ecsetjét. Hogy még mit mártogatott mibe, azt nem tudom. De tény, hogy 1952 táján rugalmasan elszakadt korosodó, vízparti feleségétől, és egy borús éjszakán megjelent nálunk. Megkocogtathatta Ella ablakát, mert az keresztülrohant a rumliszobán, ahol én a nagyanyámmal egy ágyban aludtam, és beengedte a kitarató gavallért. Volt vagy éjjel kettő. Csak annyit érzékeltem, hogy a sötét szobán átgázol a másikba egy vadidegen férfi hatalmas bőrönddel, amelyben az ecsetjei, festőállványa lehettek.

– Ki ez? – kérdeztem indignálódva nagyanyámat az ágyban, miközben megpróbáltam kilátni a háta mögül.

– Ne törődj vele! – suttopta ő a párnájába, hiszen neki is zavaró lehetett az ilyen éjjeli és kissé prózai menyegző. A rajztanárral így másnaptól hétre bővült a szerető család a három szobában. Kisebb konfliktusok gyűrűztek ugyan a jövevény körül, mivel nagyapám nem volt elragadtatva a frigytól, aminek ládája egy bőröndnyi festőszert tartalmazott csak, és a tetején sem ágaskodtak angyalok. Bekerült azonban Ufkárral háztartásunkba a szargallér. Akkoriban a Szabad Nép még másfélszer akkora volt, mint később a Népszabadság. Ha kivágtad a közepét, majd széthajtogattad, akkor a tetszetős origámi pontosan ráillett a vécedeszákára. Kényelmesen keresztülszarhattál rajta, de – és itt jön a szívderítő fordulat – a fenekednek nem kellett a deszkát illesznie. Ufkár ugyanis, mint Rudnay-tanítvány, méltóságán alulinak tartotta, hogy fenekét a miénk után a világot érő deszkára helyezze. Ebből persze tett-

legességig fajuló nézeteltérések támadtak. Végül a felek kiegyeztek abban, hogy a szargallér szabadon alkalmazható, de a felhasználó köteles dolga végeztével magával vinni a saját lakrészébe. A béke annyira kiterjedtté vált, hogy Ufkárral és keresztanyámmal elengedtek a Megyeri csárdához, egy újabb vízparti táj kopírozására. Múlhatatlan élményem tehát, ahogyan gyémánttisztá parti pocsolyákban békákat fogdosok. Eladdig a hazai faunából csak a csótányokkal kerültem ilyen szoros testi kapcsolatba.

Unalmamban a szűnyegcsődört bámultam oldalról, kissé hátulról. Keskeny válla a barna trikóban satnyának hatott. Nem díszelegett felirat a mellén vagy a hátán, ami kezdődő rokonszenvet váltott ki belőlem. Ki nem állhatom az ostoba angol feliratokat: *Fuck me* vagy *Angels of Hell*, körben gyöngyökkel, hímzett, tyúkszerű sasokkal. Barna volt a vászonnadrágja is, színben harmonizáló, szűk. Egy fiatalember, akinek ízlése van! Nincsenek a lába szárán zsebek, amiben a semmit hordja, és nem lóg elegánsan a segge alá a nadrág ülepe, lecsúsztatva a derekáról egészen a vágásáig, mint valami csavargónak, aki lopta a több számmal nagyobb gatyát. Barnára sült egyik karja lazán ölelte kislányát, aki úgy bújt az ölébe, mint egy kismacska. A karokon vastag erek kanyarogtak lefelé: húzta őket a nehézkedés, a fáradtság. Kanyonok az élet felszínébe marva. Másik, aránytalanul nagy, kidolgozott kézfeje nyugodtan pihent a combján. Csak a lesült jobbjá rebent fel időnként, mint egy barna pillangó, ha a busz megdőlt, és ő a kislányát óvta. Elnéztem a hüvelykjét, ami megnagyobbodott és szétlapult. Nekem voltak ilyenek az ujjaim, amikor nyaranként rám talált a szívlapát. Láttam, hogy hüvelyk- és mutatóujja között a bőr szarusabb a lapátnyéltől, és az izom felboltosodott a sok megerőltetéstől. A bőre most is kifeszült a kézizmokon, mint a dob, úgyhogy a porusok szinte láthatatlanná váltak. Emlékszem: a sok lapátfogás után a jobb kezem ujjait csak a bal kezemmel tudtam kiegyenesíteni. Neki is benne van még a fogás az ízületeiben. Sokvagonnyi szén kell ehhez, vagy egy örökké zörgő-körgő betonkeverő. Csodáltam, hogy kedve támad időnként zümmögni az asszony felett. Én örültem, ha hazaértem, és belezuhanhattam az ágyba. Persze, most már késő. Futhat a pénze után: öt száját kell betömnie. És lehet, hogy a hatodik már csőre töltve vár. A férfi, ahogy múlt az idő, egyre inkább összenyaklott. A busz zúgása, az asszony áradó, felhabzó hablatyolása elaltatta. Feje nekidőlt az oszlopnak, dereka pedig az ellenkező irányba puklizott. Már a gyereket sem tar-

totta. Annak most csimpaszkodnia kellett, amit szíves-örömet megtett. Péntek délben jártunk. Nyilván éjszaka műszakra osztották be csütörtökön, és most rázat-hatja, csavargattathatja magát álmában, munka után a buszon, jobbra-balra dőlve, mint a zsák, mivelhogy az asszony kedélyesen ráparancsolt, hogy menjenek látogatóba. A Duna-kanyarba, mert az elegáns. Kell a gyerekeknek a zöld.

Pismány felé jártunk. Ez olyan lehet, mint a dugvány. Valami, amit dognak. De milyen cselekvés a pis? Megállunk. Elöl felszállt egy csapat napközis. Alig zajongtak, csak hemzsegték éppen. Észrevettem, hogy a vezető elhagyta az ülését, és a mi ajtónkhoz szaladt kívülről. Az már nyitva állt. A sofőr befeszítette a körmét a padlón körbefutó gumiszegély alá, de kiugrott alóla a karma. Talán le is tört. Nem értettem, miért kapargatja a padlót. De egyszerre csak sikerült befeszítenie az ujját a gumi alá, és láss csodát: a padló felemelkedett. Kihajtotta az utca felé, és akkor láttam meg, hogy miről van szó: egy beépített rámpáról, amin feltolható egy kerek szék, ami már meg is jelent előttünk.

Olyan kilencéves forma kislányt szállított a mamája. Szeme, szája tátva, aránytalanul hosszú, csenevész végtagjai tehetetlenül és kitalálható cél nélkül kalimpáltak összevissza. Ezt véletlenül ismerem: születési agyvérzés a talamuszban. Isten áldásával sikerült még egy gondot teremteni erre a gyönyörű világra. Szerencsére az anyja úgy tolt be, hogy ne legyen szemben velem. Véletlennek látszhatik, de zihér, hogy nem az. Se nekem, se neki nem lenne jó a szemkontaktus. Még az én kiváló szemfenekemnek sem. Beszélgettek. Vagy csak úgy tett az anyja, mint a beszélgetnénk, nem tudom. Korholta is, mintha komolyan venné, mert kiköpte a vizet, amit adott neki.

– Tudod, hogy nem szeretlek, amikor ilyen vagy!
– szigorkodott majdnem hitelesen az anya.

– Hova megy szerinted ez a sok gyerek? – kérdeztem a feleségemet, hogy ne kelljen észrevennem se nekem, se az anyjának, hogy helyzet van. – Itt nincsen semmi. Hacsak a római kőtár nem. Bár ilyen melegben az egy sorscsapás lehet kicsinek, nagynak egyaránt.

De nem a feleségem válaszolt, hanem az anya:

– A skanzenben voltak.

– A skanzenben? De az arra van – intettem a hegyek felé meglepve, hogy osztozunk a nyelven és a helyzeten –, és nagyon messze van gyalog.

– Hát... gyerekek – mondta ő huncutul. – Tudom, mert ők is kirándultak már oda – mutatott a háttal ülő lányára mosolyogva.

Nehezen tudtam elképzelni a kiruccanást, de szolgáiban visszamosolyogtam én is. A világ döccent egyet, de úgy látszik, hogy nem borult, borul fel.

Megyünk vagy negyvennel. Nem mondhatnám, hogy faljuk az utat. Ha én vezetnék, lenne az nyolcvan is. De hát ez itt közösségi járat, nem valami individualista, anarchista, vércukortól megrészegült, világhiányos pali járgánya. Kötí a menetrend. Néha szinte nyomom a gázt önkéntelenül a jobb lábammal. Amiben egyébként a cukor az úr: a talpamba mintha ezernyi tű nyomulna a lúdtalpbetétem felszínéről. És egyben zsidbad is érzéketlenül a lábfejem, mintegy a hegeli dialektikát lábközelbe hozva. Milyen jó, hogy én még tanultam Hegelt! Milyen zavarban lennék most a cukrom tüneteivel! Hogyan tudnám megnyugtatóan értelmezni őket? Kezdünk megállni: halom a motorfék felpörgését. Nyomom a féket én is. Felszáll egy kapucnis fiú. Vastag, egybeszabott dűf-tinfelsőt visel. Cipzára állig felhúzza. Lehet kint a napon vagy negyven fok. Gondolom, most, itt benn leveti a felesleges ruhadarabot, vagy legalább a kapucnit hátratólja. De nem. A magas szárú tornacipőjét kezdi kifűzni ideges ujjakkal. Ott csinálja előttem. Csak az egyiket fűzi ki, a másikat nem. A pertlit begyömöszöli a bokája mellé, és elfordul az utca felé.

Rejtély, ez a szív egy nagy titok. Talányos rejtély, néha furcsán izgatott.

Azért jó, ha az ember művelt! Mit számít ilyenkor Dante! Ezt a helyzetet csak egy régi sláger képes értelmezni. De történik itt más is. Mögénk került egy nagy az unokájával. A kiskölkök dalra fakad egy dialógus végén: Nem tudod! Nem tudod! Nem tudod! – skandálja valami dúr skálán a végtelenségig, és közben ütemesen rugdalja a feleségem üléstámláját. Nem tudod! Nem tudod! Nem tudod!

– Milyen jó, hogy nincsen gyerekek – fordulok nejemhez, aki az események hatására elfelejt ellentmondani „Ne kezd újra!” felkiáltással, villogó szemmel, és látom, hogy mécsvilág-örök mosolya szétkenődik kissé.

Nem tudod! Nem tudod! Nem tudod!

Ölni tudnék. Bár én is énekelhetném ezt a kis dalocskát, mert minden bölcsességem összefoglalható ebben a két szóban. Milyen lehet ez a szörnyeteg, milyen pokoli öl szülte a világra? Hallom, hogy kászálódna a leszálláshoz. Ott mennek el melletttem. Nézem a gyereket visszafojtott dühvel, de amikor meglátom, hogy alig áll ki a földből, hogy olyan a barnára sült végtagjaival, arasznyi vállacsakájával,

mint azok a palcikaemberek, amiket gesztenyéből és fogniszikálóból eszkábáltam egykor... Nos, akkor előnt az enyhület, a részvét, a nem létező apaság. Ahogy féloldalasan csüng nagyanja kezében, mint lencsibaba a húgoméban az udvar koszát törölve... Átfut rajtam, mint higany a mérgezeten.

Gyakran előfordul, hogy feleségemmel lefekvés után, késő éji órán elbeszélgetünk az ágyban, elaltatjuk magunkban az aznapot, vagy a jövőt akár, ami komor, és nem is a miénk igazán. Leginkább a múltat lapozzuk, merev ujjal, de türelmesen, ahogy a kisoroszi tehének emésztenek. Hetven év a hülyét is megokosítja, pusztán a memória által. Annyi mindent látunk bimbózni, kinyílni, elrohadni, annyit hevültünk semmiségekért, törtük magunkat kerékbe, igába, szalasztuk a hazugságok arany pókhálóját remegő kézzel! A jelszavakat, a hiteket, az ígéreteket, a vágyakat, amelyek később úgy elárulták saját magukat, olyan természetesen, ahogyan tenger hulláma lekapta rólam a gatyát a bulgár tengerparton. A napokban éppen az került szóba, hogy mennyi dolog tűnt el csak a mi rövid életünk alatt is. Ki tudja már, mi volt az a kávépótló, meg a piros tekerics Frank kávé? Vagy a tűzkő? A családi sör csatos üvegben? A Brillantin. A fiolás benzin? A Pitralon. A ricinusolaj, amit málnaszörppel adtak a gyógyszerért. Egyáltalán, rendelhetnék én ma málnaszörpöt egy kocsmában?

– Mikor láttál utoljára olyat, hogy valaki az utcán szoptat? Láttál-e egyáltalán? – sóhajtottam.

– Mikor gyerek voltam. De csak cigányoknál. És talán ha kétszer.

Imádkozik-e egy mai gyerek, hogy a hosszabbításban Kocsis befejelje a döntő gólt az uruguayiaknak? Szó-e ma valaki rongyszőnyeget? Jön-e kintorna az udvarába? Feltolja-e a köszörűs a biciklijét a harmadikra, a gangra? Éneklik-e kanyargósan, hogy drótozni, fítózni? Itt a jeges, a jegeeeeee! Jár-e csacsifogaton a szódás házról házra? Szopogatnak-e a mai gyerekek elröppent, koszos jégzilánkot, felkapva lopva a kockaköves útról, dobálják-e egymást paradicsommal, lötyyedt sárgabarackkal a mai kölykök?

Elandalodtunk rajta, ahogy múltunk Titanicja lassan a kegyetlen feledésbe siklik alá a szemünk láttára. Elmerül a kézi gyökvonás. A szocializmus pégéje, a kommunista szentek és mártírok elfoszlanak, senki sem fogja tudni, hogy mit jelentett az *Őrs a hegyekben* meg az *Ezerarcú hős* a Kinizsi utcai kis piszkosban, vagy milyenek voltak a Hazám mozi bolhái, hogyan recsegett alattunk a deszkaemelvény

a nézőtéren, amikor a jegyszédőnő a legizgalmasabb résznél leejtette a szeneslapátot hátul a kályhánál. Aminek a máriaüvegén átlobogott a széntűz, mintha éppen egy ördög szeme villogna a hátunk megett. Ki tudja ma, hogy mi az a máriaüveg? Ki érez ma széngázt a moziban?

– Oda nézz! Figyelj már! – lökött oldalba most a feleségem. Bambán néztem körül, nem értettem, hogy mitől lett olyan izgatott. Ugyan mi történhet itt? De látom ám, hogy a parasztnő kivette a mellét, a béka pedig dolgozik rajta, és akár a macskánk odahaza, dagaszt ügyetlenül a két kis erőtlenség kezével. Nem éreztem nemi rángást, felbuzdulást a zsigereimben. És nem azért, mert öreg vagyok, már vaktölténynek is hitvány. Lett volna mire gerjedni, mert habár az anya egy kis kötött gyerekkabáttal leterítette kettejük liezonját, a csöcse nagy fekete udvara, amit annyira szerettem volna mindég, ha egyszer egy olyant a számba kaphattam volna, egy pillanatra kivillant, és a gyerek, ahogy dolgozott, a kabátka lassan lecsúszott. Hanem mert megfogott az ősi tragédia. Kibukott az emberből az esendő állat a szemünk előtt. A macskánk is most szoptat éppen, de nem bírom nézni, ahogy gyufaszálnyi csöcsét nap-hosszat rágja egy lény, aki nyolc hete még sehol sem létezett. És lehet, hogy egy hónap múlva az újjagdag vadászagarja szétroppantja a gerincét. Ahogyan a büszke gazditól tudom, aki kicsit szégyenkezve bevallott egy-két esetet. A Kormi nincs még egy-éves. Nyiszlett kis kóbor állat, akit az anyja, a Bagira lazán ránk hagyott a kemény tél előtt, már az őszi hidegben. És máris felcsínálták! Először azt hittük, hogy beteg, mert a kis koszlott, sovány léleknek lógott a hasa, és lelassult. Majd eltűnt egy-két hétre, és megjelent a Pöcökkel, akinek szétcsúsztak a lábai, ha menni akart, és felbukott, ha ki akarta nyalni a lába közét maró bolhákat. Találkozott a tekintetem az anyával. Bátran nézett vissza. Csak a pilláján láttam futó dacot, zavart. Én fordultam el. Nehogy azt higgye: ítélek. Vagy fintorgok. Tulajdonképpen szomorú ünnep volt ez: a Madonna sem tudta szerettem, hogy kit szült és mire. Az örök, bugyuta bűnbetés, a felesleges meghatódás tárult fel itt. Az örök emberi kintornát tekeri ez a mama is. Egyszer megkérdeztem apámtól, hogy mire volt jó 1943 szeptemberében engem nemznie. Akkor már négy éve tartott a háború. Miben reménykedett? Hova tervezett?

– Okoskodsz itt. Egyszerűen lukas volt a gumi. – mondta elborult arccal, és kifarolt az előszobából a

gangra. Ment sértetten. Volt még talán két éve hátra, hogy örölje fogai között, ami rágatlanul, emészthetetlenül ott maradt.

Minek ide Sztravinszkij, Bartók, a komplex számok és a kvantummechanika? A Higgs-bozon? Minek igazítom számat a szóra? Minek próbálunk magasabbra nőni, mint amekkorák vagyunk? Elég a szűnyogcsődör, aki majd egy vasárnap délután újra rázummög anyura. Este pedig odaülnek a tévé elé, akárcsak én. Vesznek maguknak tapitelót, szavaznak majd valamire, egy kihajtott ingre vagy egy cinkosan mosolygó pofára, és kész az élet. A folytatás.

Csak legyen sör, egy szerény ól vagy akár egy márványpadozatú istálló, panorámás beteljesedés a tehetősök dombján, medence a kisportolt, szolárium-barna brókernek, aki majd ugyanúgy jön egyszer a szemfenéktől, és megy majd a szemfödél felé.

A busznak mennie kell. És ha megy, akkor utasokra is szüksége van. Nélkülük nincsen értelme a busznak. Bizonyos értelemben tehát mi a buszért vagyunk. A buszért szülnék az anyák, a buszért halnak az apák. És majd persze az anyák is. Hogy hova megy a busz, az mindegy, mivel mindenhol vannak buszok, és mindenhol mennek valahova. Ha nappal van éppen, akkor ott megy több, ha éjszakára fordul a gömb, akkor kevesebb. A végállomás, a cél csak a sofőr fejében él. Ha például ő elalszik, vagy meg-

őrül, esetleg felfogadta az Al-Kaida, akkor a busz nem oda megy, ahova hisszük, hittük. És nincsen semmilyen kísérlet, amellyel kimutathatnánk, hogy buszunk célt tévesztett, pontosabban céltalan. Megyünk a buszon. A buszon. Amíg lehet.

Apám a nagy karikával, 1915-ből. Az elbarnult képen, ovális keretben. A kemény hátlapon: Backstein Cornelius *Salonja*. Váczi utca 15. Girlandok és aranyozás. A Párizsi Világkiállítás nagyerme. Mindössze kétéves, anyukája elhozta a műterembe, és most dermedten áll, düledt szemével a lencsébe néz. Ha nem tudnám, hogy az apám, akkor is felismerném bazedovos tekintetéről, és a szájáról, ami nyolcvanöt év alatt arányaiban, formájában nem sokat változott. De itt én még sperma formájában sem állok a rendelkezésére. Tartja az emberfeletti karikát, másik kezében valami plüssnyúl. Ezekbe kapaszkodik, mert sorsa szele már füttyörészik. Dülöngél már most is. Vagy még. Mít számít. Ma már tizennégy éve halott. Elégettük régen. Porát elmosta a Fővárosi Vízművek privatizált vízugara, ami a kegyhelyen kegyesen spriccelve elvégezte a dolgát.

Nézem a békát, az utasokat. Minket. A kép önmagával felesel. Már csak a haladásban bízhatunk, mivel az értelem nyilván a végállomáson vár ránk. Mindenkinek a sajátján. Addig pedig megyünk a buszon. A buszon. A buszon. A sofőr az Isten. A glóbuszon.

1957